

การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการนิเทศของผู้บริหารสถานศึกษา

วุฒินันท์ จันทร์ทอง¹

วิทยาลัยอาชีวศึกษาสกลนคร

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการนิเทศของผู้บริหารสถานศึกษา โดยมุ่งเน้นการเพิ่มประสิทธิภาพของกระบวนการนิเทศภายในสถานศึกษา ซึ่งถือเป็นกลไกสำคัญในการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอนของครู การนิเทศในรูปแบบเดิมมักประสบกับข้อจำกัดด้านเวลา สถานที่ และการติดตามผลอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตาม การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เช่น ระบบบริหารจัดการเรียนรู้ (LMS) แอปพลิเคชันสำหรับสื่อสาร และเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลและประเมินผล สามารถเข้ามาช่วยยกระดับความมีประสิทธิภาพของการนิเทศให้มีความสะดวก รวดเร็ว และแม่นยำมากยิ่งขึ้น ผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะผู้นำทางการบริหารจัดการจำเป็นต้องมีบทบาทสำคัญในการเลือกใช้และบริหารจัดการเทคโนโลยีให้เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา ตลอดจนส่งเสริมความร่วมมือของครูและบุคลากรภายในองค์กร เพื่อให้การนิเทศเกิดผลในเชิงพัฒนาอย่างแท้จริง บทความนี้จึงเสนอแนะแนวทางการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการนิเทศที่สามารถเสริมสร้างประสิทธิภาพและคุณภาพของการจัดการศึกษาในยุคดิจิทัลได้อย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: การนิเทศ, การประยุกต์ใช้เทคโนโลยี, ผู้บริหารสถานศึกษา, ประสิทธิภาพ

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีสารสนเทศอย่างรวดเร็วในศตวรรษที่ 21 ได้ส่งผลกระทบต่อทุกภาคส่วนของสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาคการศึกษา ซึ่งถือเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมยุคใหม่ได้อย่างมีคุณภาพ ในบริบทของการบริหารสถานศึกษา ผู้บริหารจำเป็นต้องมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการนิเทศการศึกษา ซึ่งเป็นกระบวนการสำคัญในการส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้สามารถดำเนินการจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดคุณภาพแก่ผู้เรียน

การนิเทศโดยผู้บริหารสถานศึกษาในอดีต มักดำเนินการในลักษณะของการตรวจเยี่ยม พูดคุย หรือสังเกตการสอนในรูปแบบที่เป็นทางการ ซึ่งอาจเผชิญกับข้อจำกัดหลายประการ อาทิ เวลา ทรัพยากร บุคลากร และความต่อเนื่องของกระบวนการนิเทศ อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบัน เทคโนโลยีดิจิทัลได้เข้ามามีบทบาทอย่างกว้างขวางในวงการศึกษา และได้เปิดโอกาสให้ผู้บริหารสามารถประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดังกล่าวเพื่อยกระดับการนิเทศให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ทั้งในด้านการสื่อสาร การติดตามประเมินผล การวางแผนพัฒนา และการให้ข้อเสนอแนะอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

เทคโนโลยีที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการนิเทศ ได้แก่ ระบบจัดการเรียนรู้ (Learning Management System: LMS) โปรแกรมประชุมออนไลน์ แพลตฟอร์มการสื่อสารภายในสถานศึกษา แอปพลิเคชันสำหรับเก็บรวบรวมข้อมูล ตลอดจนเครื่องมือในการวิเคราะห์ผลการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งเครื่องมือเหล่านี้สามารถช่วยให้ผู้บริหารติดตามการดำเนินงานของครูได้แบบเรียลไทม์ มีหลักฐานเชิงประจักษ์ที่เป็นรูปธรรม และสามารถนำข้อมูลในการวางแผนพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอนได้อย่างตรงจุด

ดังนั้น การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการนิเทศของผู้บริหารสถานศึกษา จึงถือเป็นแนวทางสำคัญที่สามารถเพิ่มประสิทธิภาพของกระบวนการนิเทศให้ทันสมัย สะดวก รวดเร็ว และมีผลกระทบเชิงบวกต่อคุณภาพการศึกษาในภาพรวม อย่างไรก็ตาม การใช้เทคโนโลยีดังกล่าวจำเป็นต้องอาศัยความรู้ ความเข้าใจ และทักษะด้านเทคโนโลยีของผู้บริหาร ตลอดจนความร่วมมือจากครูและบุคลากรในสถานศึกษา เพื่อให้การนิเทศมีความต่อเนื่องและมีประสิทธิผลอย่างยั่งยืน

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการนิเทศของผู้บริหารสถานศึกษา โดยมุ่งเน้นการวิเคราะห์บทบาทของผู้บริหารในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีในสถานศึกษา ตลอดจนการใช้เครื่องมือดิจิทัลเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของกระบวนการนิเทศ และเสนอแนะแนวทางการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสมในบริบทของสถานศึกษา

ความหมายและแนวคิดเกี่ยวกับการนิเทศ

การนิเทศ (Supervision) เป็นกระบวนการสำคัญทางการศึกษาในการส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาคุณภาพของการจัดการเรียนการสอน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับสถานศึกษา ซึ่งเป็นจุดเชื่อมโยงระหว่างนโยบายกับการปฏิบัติจริงของครูผู้สอน

ตามแนวคิดของ สุวิทย์ มูลคำ (2559) ได้ให้ความหมายของการนิเทศว่า เป็นกระบวนการบริหารที่เน้นการสนับสนุน ชี้แนะ และให้ความช่วยเหลือครูเพื่อให้สามารถพัฒนาการเรียนการสอนให้มีคุณภาพ และสอดคล้องกับเป้าหมายของสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ

ในทำนองเดียวกัน พูนพิภพ เกษมทรัพย์ (2553) ได้นิยามว่า การนิเทศคือกระบวนการติดต่อสื่อสารระหว่างผู้บริหารกับครู เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูล ให้คำปรึกษา ตรวจสอบ และเสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ให้ดียิ่งขึ้น

นอกจากนี้ Glatthorn (1997) นักวิชาการด้านการศึกษาวอชิงตัน ได้นิยาม “Instructional Supervision” ว่าเป็นกระบวนการที่มุ่งเน้นการพัฒนาและปรับปรุงการเรียนรู้ของนักเรียน ผ่านการเสริมสร้างความสามารถของครูผู้สอน โดยมีผู้หนึ่งทำหน้าที่เป็นผู้ให้การสนับสนุน แนะนำ และร่วมมือกับครูในลักษณะของเพื่อนร่วมงานมากกว่าการควบคุม

การนิเทศจึงมิได้มีจุดมุ่งหมายเพียงเพื่อการควบคุมหรือประเมินผล แต่ยังเน้นการเสริมสร้างขวัญกำลังใจ สนับสนุนการเรียนรู้ของครู และกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ซึ่งในยุคปัจจุบัน การนิเทศเชิงพัฒนา (Developmental Supervision) ได้รับความสำคัญอย่างมาก โดยเฉพาะในบริบทของการศึกษาไทยที่เน้นคุณภาพผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

กล่าวโดยสรุป การนิเทศการศึกษาคือกลยุทธ์การบริหารที่มีเป้าหมายเพื่อพัฒนาครูและการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ โดยอาศัยกระบวนการสื่อสารที่สร้างสรรค์ การให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ และความร่วมมือระหว่างผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษา

รูปแบบการนิเทศ

การนิเทศการศึกษามีหลายรูปแบบที่สามารถนำไปใช้ในกระบวนการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ในสถานศึกษา การเลือกใช้รูปแบบการนิเทศที่เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษาและผู้เรียนเป็นสิ่งสำคัญ เนื่องจากรูปแบบที่แตกต่างกันจะมีวิธีการที่แตกต่างกันในการติดตามและพัฒนา รวมทั้งสามารถส่งผลต่อประสิทธิภาพของการเรียนการสอนได้ การนิเทศมีทั้งในด้านการจัดการเรียนการสอน การพัฒนาคุณภาพของครู และการตรวจสอบประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากรต่าง ๆ ในสถานศึกษา รูปแบบการนิเทศที่ใช้กันทั่วไปสามารถแบ่งได้เป็นหลายประเภทตามลักษณะและวิธีการที่ผู้บริหารสถานศึกษาจะเลือกใช้

1. การนิเทศแบบทางการ (Formal Supervision)

การนิเทศแบบทางการเป็นรูปแบบที่ใช้ในกรอบที่มีระเบียบและขั้นตอนที่ชัดเจน ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษามักจะทำการนิเทศตามเวลาที่กำหนดและมีระบบการประเมินผลที่เป็นลำดับขั้น โดยรูปแบบนี้มักจะเน้นการติดตามการปฏิบัติงานของครูหรือบุคลากรทางการศึกษาในด้านต่าง ๆ เช่น การจัดการเรียนการสอน การใช้ทรัพยากรการศึกษา การประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียน รูปแบบการนิเทศแบบทางการมักจะใช้เครื่องมือเช่น รายงานการสอนแบบฟอร์มมาตรฐาน การสังเกตการสอน หรือการประเมินผลการเรียนรู้ ซึ่งสามารถใช้ในกระบวนการในการพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา ตามที่ อุษา กลิ่นหอม (2561, หน้า 67) ระบุไว้ว่า การนิเทศแบบทางการช่วยให้สามารถติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลได้อย่างเป็นระบบ ช่วยยกระดับคุณภาพการเรียนการสอนได้อย่างมีมาตรฐาน

2. การนิเทศแบบไม่เป็นทางการ (Informal Supervision)

การนิเทศแบบไม่เป็นทางการคือการนิเทศที่ไม่ใช้ระเบียบหรือกรอบขั้นตอนที่เป็นทางการมากนัก มักเกิดขึ้นในลักษณะการสังเกต หรือการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างผู้บริหารกับครู โดยไม่จำเป็นต้องมีการรายงานผลหรือเอกสารการประเมิน การนิเทศแบบนี้จะเน้นการพัฒนาและเสริมสร้างทักษะการทำงานระหว่างบุคลากรภายในสถานศึกษาผ่านการสื่อสารและการเรียนรู้ร่วมกัน รูปแบบนี้มักจะเกิดขึ้นในสถานการณ์ที่ไม่เป็นทางการ เช่น การพบปะในห้องทำงาน การให้คำแนะนำหลังจากการสอน หรือการประชุมในที่ทำงาน ซึ่งพรเทพ ภิรมย์วัฒน์ (2560, หน้า 45) ระบุว่า การนิเทศแบบไม่เป็นทางการสามารถเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้บริหารกับครู ช่วยให้ครูรู้สึกผ่อนคลายและเปิดใจในการพัฒนา

3. การนิเทศแบบการโค้ช (Coaching)

การนิเทศแบบโค้ช (Coaching) เป็นรูปแบบการนิเทศที่มุ่งเน้นการสนับสนุนและพัฒนาครูในด้านทักษะการสอน โดยผู้บริหารทำหน้าที่เป็นโค้ชที่ช่วยให้คำแนะนำอย่างตรงไปตรงมาและให้การสนับสนุนในกระบวนการพัฒนาในระยะยาว การนิเทศในรูปแบบนี้จะเน้นการพัฒนาในด้านทักษะเฉพาะ เช่น การออกแบบบทเรียน การใช้เทคนิคการสอนที่มีประสิทธิภาพ หรือการพัฒนาทักษะการจัดการชั้นเรียน ผู้บริหารจะมีบทบาทในการตั้งคำถามที่กระตุ้นการคิด การให้ feedback ที่ช่วยเสริมสร้างการเรียนรู้ และการให้คำแนะนำในการปรับปรุงกระบวนการสอน ผู้บริหารจะคอยติดตามพัฒนาการของครูในระยะยาว พร้อมทั้งให้การสนับสนุนและช่วยแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ซึ่งจิตจรดา รัตนทัศนีย์ (2563, หน้า 90) อธิบายว่า การโค้ชเป็นกระบวนการสนับสนุนที่เน้น “การฟังอย่างลึกซึ้ง” และ “การกระตุ้นศักยภาพภายในของครู” มากกว่าการสั่งหรือแนะนำ

4. การนิเทศแบบการให้คำปรึกษา (Mentoring)

การนิเทศแบบการให้คำปรึกษา (Mentoring) เป็นรูปแบบที่ผู้บริหารหรือครูที่มีประสบการณ์สูงกว่า ทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาให้แก่ครูใหม่หรือครูที่ต้องการพัฒนา ทักษะการสอนผ่านการให้คำแนะนำที่ตรงไปตรงมาและมีประสิทธิภาพ การนิเทศในรูปแบบนี้จะมีการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้ที่มีประสบการณ์กับผู้ที่ยังใหม่ในอาชีพ ซึ่งมุ่งเน้นการพัฒนาอย่างเป็นระบบและยาวนาน ในรูปแบบนี้ผู้บริหารหรือครูที่มีประสบการณ์จะช่วยในการให้คำแนะนำเกี่ยวกับการวางแผนการสอน การใช้สื่อการเรียนการสอน และการพัฒนาเทคนิคการสอน โดยเน้นการสร้างการเรียนรู้จากประสบการณ์จริงผ่านการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ทิพวรรณ เซาว์นกิจ (2564, หน้า 102) ได้กล่าวว่า การให้คำปรึกษาช่วยให้ครูรุ่นใหม่สามารถพัฒนาได้อย่างมั่นคงและเกิดแรงบันดาลใจจากแบบอย่างที่ดี

5. การนิเทศแบบการใช้เทคโนโลยี (Technology-Enhanced Supervision)

การนิเทศในยุคดิจิทัลมีการใช้เทคโนโลยีเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการนิเทศเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการติดตามการเรียนการสอนและการพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยการใช้เทคโนโลยีในการนิเทศจะช่วยให้ผู้บริหารสามารถติดตามและประเมินผลการสอนของครูได้ในทุกเวลาทุกสถานที่

ตัวอย่างเช่น การใช้ระบบการจัดการการเรียนรู้ (LMS) เพื่อให้ผู้บริหารสามารถติดตามผลการสอนของครูในรูปแบบออนไลน์ การใช้เครื่องมือการประชุมออนไลน์เพื่อการนิเทศผ่านวิดีโอคอล หรือการใช้แอปพลิเคชันการประเมินผลที่สามารถเก็บข้อมูลได้แบบเรียลไทม์ เช่น Google Classroom หรือ Microsoft Teams ธัญญา แสงศรีจันทร์ (2564, หน้า 79) ชี้ให้เห็นว่า การใช้เทคโนโลยีทำให้การนิเทศมีความยืดหยุ่น และเพิ่มความต่อเนื่องในการติดตามผลการปฏิบัติงานของครู

6. การนิเทศแบบกลุ่ม (Group Supervision)

การนิเทศแบบกลุ่มคือการนิเทศที่เกิดขึ้นในรูปแบบของการประชุมกลุ่ม โดยการนิเทศจะเกิดขึ้นร่วมกันในกลุ่มของครู หรือผู้บริหารที่มีการแบ่งปันข้อมูลและประสบการณ์ซึ่งกันและกัน โดยผู้บริหารอาจจะเป็นผู้ดูแลกระบวนการนี้และทำหน้าที่ในการนำเสนอหัวข้อหรือประเด็นที่ต้องการอภิปรายในกลุ่ม การนิเทศในรูปแบบนี้มีประโยชน์ในการส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันและกระตุ้นให้ครูสามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและเสนอแนวทางการพัฒนาได้จากประสบการณ์จริง

7. การนิเทศแบบคลินิก (Clinical Supervision)

เป็นรูปแบบที่มุ่งเน้นความร่วมมือระหว่างผู้บริหารหรือผู้ทำหน้าที่นิเทศกับครูในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน โดยผ่านกระบวนการที่เป็นระบบ ได้แก่ การวางแผนร่วมกัน การสังเกตการสอน และการสะท้อนผลร่วมกันหลังการสอน ซึ่งเป็นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์ ตามที่ อาร์รัดน์ เทียนสุวรรณ (2562, หน้า 87) กล่าวไว้ว่า การนิเทศแบบคลินิกช่วยส่งเสริมให้ครูสามารถปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ด้วยตนเองและเพิ่มประสิทธิภาพในการสอนได้อย่างต่อเนื่อง

8. การนิเทศแบบร่วมมือ (Collaborative Supervision)

เป็นรูปแบบที่เน้นการทำงานเป็นทีม โดยผู้บริหารหรือผู้ทำหน้าที่นิเทศจะทำงานร่วมกับครูในลักษณะของการเป็น “เพื่อนร่วมงาน” ไม่ใช่ “ผู้ควบคุม” เพื่อร่วมกันแก้ปัญหาและวางแผนการพัฒนาการเรียนการสอนอย่างมีส่วนร่วม เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2561, หน้า 104) อธิบายว่า การนิเทศแบบร่วมมือเป็นการสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกัน และช่วยให้ครูเกิดแรงจูงใจในการพัฒนาตนเองมากยิ่งขึ้น อัญชลี วัฒนพร (2561, หน้า 75) ได้กล่าวว่า การนิเทศแบบกลุ่มช่วยให้ครูสามารถแลกเปลี่ยนประสบการณ์การสอนจากบริบทที่หลากหลาย เกิดการเรียนรู้จากเพื่อนร่วมวิชาชีพ และลดภาวะความโดดเดี่ยวของครูเมื่อต้องเผชิญกับปัญหาในการสอน

9. การนิเทศแบบนิเทศโดยเพื่อน (Peer Supervision)

เป็นการนิเทศโดยครูด้วยกันเอง โดยมีจุดประสงค์เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์และแนวทางการจัดการเรียนการสอน อันส่งผลให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันในระดับวิชาชีพ วิชัย วงษ์ใหญ่ (2560, หน้า 92) ระบุว่า การนิเทศแบบเพื่อนเป็นแนวทางที่ส่งเสริมวัฒนธรรมการเรียนรู้ร่วมกันในองค์กร และช่วยให้ครูพัฒนาศักยภาพกันเองในเชิงประสบการณ์จริง

10. การนิเทศแบบเน้นการพัฒนา (Developmental Supervision)

รูปแบบนี้เน้นการพัฒนาศักยภาพของครูเป็นรายบุคคล โดยผู้บริหารจะต้องวิเคราะห์ระดับความสามารถของครูแต่ละคน และวางแผนการนิเทศที่เหมาะสมกับความต้องการเฉพาะบุคคล นฤมล พงศ์สุวรรณ (2563, หน้า 55) กล่าวว่า การนิเทศที่คำนึงถึงบริบทเฉพาะบุคคลช่วยให้ครูรู้สึกได้รับการสนับสนุน และเกิดแรงจูงใจในการพัฒนาตนเองอย่างแท้จริง

สรุปรูปแบบการนิเทศมีหลากหลายรูปแบบ ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องเลือกใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษาและความต้องการในการพัฒนาสถานศึกษา รูปแบบต่าง ๆ เช่น การนิเทศแบบทางการ การนิเทศแบบไม่เป็นทางการ หรือการนิเทศแบบใช้เทคโนโลยี ล้วนมีประโยชน์ในการเสริมสร้างการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น การเลือกใช้รูปแบบการนิเทศที่หลากหลายและตรงกับความต้องการจะช่วยให้การนิเทศมีประสิทธิภาพสูงสุดในการพัฒนาครูและนักเรียนอย่างยั่งยืน

เทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศ

ในยุคดิจิทัลที่การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว การจัดการศึกษาไม่อาจละเลยการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการพัฒนา โดยเฉพาะในกระบวนการนิเทศการศึกษา ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนของครูผู้สอน การใช้เทคโนโลยีจึงกลายเป็นเครื่องมือที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงาน ตลอดจนยกระดับคุณภาพการนิเทศให้สอดคล้องกับบริบทของสังคมแห่งการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

หนึ่งในเทคโนโลยีที่มีบทบาทสำคัญคือ เครื่องมือสื่อสารออนไลน์ เช่น Zoom, Microsoft Teams และ Google Meet ซึ่งเปิดโอกาสให้ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถนิเทศครูได้โดยไม่จำเป็นต้องเดินทางไปยังโรงเรียนเสมอไป ช่วยลดภาระค่าใช้จ่ายและเพิ่มความต่อเนื่องของการนิเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ สุทธิเกียรติ ชัยสุวรรณ (2564, หน้า 73) ระบุว่า เทคโนโลยีการสื่อสารสามารถลดข้อจำกัดด้านเวลาและระยะทาง และทำให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ที่รวดเร็วมากขึ้นระหว่างผู้บริหารและครู ในด้านการเก็บข้อมูล เทคโนโลยีฐานข้อมูลและระบบจัดเก็บเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ เช่น Google Drive หรือระบบ e-Office ได้รับความนิยมในการจัดเก็บ แบ่งปัน และวิเคราะห์ข้อมูลอย่างเป็นระบบ ส่งผลให้การวางแผนและการตัดสินใจในกระบวนการนิเทศมีความแม่นยำและมีหลักฐานรองรับมากยิ่งขึ้น อนงค์นาฏ ชูช่วย (2563, หน้า 101) ได้ชี้ว่า การใช้ระบบสารสนเทศช่วยให้ผู้บริหารสามารถติดตามพัฒนาการของครูและผลการเรียนของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถตอบสนองต่อปัญหาที่เกิดขึ้นได้ทันเวลาที่

ในอีกด้านหนึ่ง การนิเทศผ่านระบบออนไลน์ (e-Supervision) ถือเป็นรูปแบบที่เริ่มได้รับความนิยมเพิ่มขึ้น เนื่องจากสามารถใช้เทคโนโลยีในการสร้างกระบวนการนิเทศจากระยะไกล เช่น การจัดทำวิดีโอการสอน การประเมินผลผ่านแบบฟอร์มออนไลน์ หรือการอบรมเสริมสร้างทักษะครูผ่านหลักสูตรออนไลน์ ภิญโญ อ่อนน้อม (2565, หน้า 88) อธิบายว่า การนิเทศแบบออนไลน์สามารถสร้างความยืดหยุ่นและต่อเนื่องในการพัฒนาครูโดยไม่ต้องหยุดการเรียนการสอนปกติ

เทคโนโลยียังมีส่วนช่วยอย่างมากในการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ระหว่างครูและผู้บริหาร เช่น การใช้แพลตฟอร์ม Facebook Group, YouTube, หรือ LINE Open Chat เพื่อแลกเปลี่ยนแนวทางการจัดการเรียนรู้ หรือแบ่งปันแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practice) ให้แพร่กระจายไปยังโรงเรียนต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็ว ธนพล ศรีสมวงศ์ (2561, หน้า 120) ได้กล่าวถึงพลังของเครือข่ายดิจิทัลว่าเป็นแหล่งสร้างแรงบันดาลใจและเสริมพลังวิชาชีพให้แก่ครูได้อย่างยั่งยืน

สุดท้าย เทคโนโลยีในการประเมินผล เช่น แบบสอบถามออนไลน์ โปรแกรม Google Forms หรือ Microsoft Power BI ถูกนำมาใช้เพื่อประเมินผลการนิเทศอย่างมีระบบและโปร่งใส โดยสามารถรวบรวมข้อมูล ประมวลผล และแสดงผลในรูปแบบที่เข้าใจง่าย และสามารถใช้ในการวางแผนพัฒนาในรอบถัดไปได้เป็นอย่างดี มีประสิทธิภาพ นิภาพร อินทร์สุข (2562, หน้า 65) ระบุว่า การใช้เทคโนโลยีในการประเมินผลช่วยให้เกิดข้อมูลย้อนกลับที่ชัดเจนและสามารถนำมาใช้ปรับปรุงกระบวนการนิเทศได้ทันที

กล่าวโดยสรุป เทคโนโลยีได้กลายเป็นเครื่องมือสำคัญในการส่งเสริมให้กระบวนการนิเทศในสถานศึกษามีความทันสมัย มีประสิทธิภาพ และสามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนและครูได้อย่างตรงจุด หากผู้บริหารสามารถเลือกใช้เทคโนโลยีได้อย่างเหมาะสม ก็จะสามารถยกระดับคุณภาพการนิเทศ และส่งเสริมการเรียนรู้ในระดับโรงเรียนได้อย่างยั่งยืน

บทบาทของผู้บริหารในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการนิเทศ

ในปัจจุบันที่เทคโนโลยีมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาและยกระดับคุณภาพการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการนิเทศการศึกษาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานและพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอนของครูและนักเรียน การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการนิเทศไม่เพียงแต่จะช่วยให้การติดตามและประเมินผลการสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ แต่ยังเสริมสร้างการพัฒนาตัวครูและนักเรียนในด้านต่างๆ ได้อย่างรวดเร็วและแม่นยำ

ผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำทางเทคโนโลยี (Technological Leadership) ต้องมีความสามารถในการเลือกใช้เครื่องมือและแพลตฟอร์มที่เหมาะสมในการสื่อสารนิเทศ เช่น การใช้แอปพลิเคชัน Zoom, Google Meet, Microsoft Teams หรือ LINE ในการประชุมออนไลน์ ให้คำแนะนำหรือแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับครูอย่างต่อเนื่อง โดยสามารถติดตามผลได้แบบเรียลไทม์

กัญญารัตน์ สุวรรณ (2561, หน้า 71) กล่าวไว้ว่า การนิเทศโดยใช้เทคโนโลยีช่วยลดข้อจำกัดด้านเวลาและงบประมาณ โดยเฉพาะในโรงเรียนขนาดเล็กหรือพื้นที่ห่างไกล ซึ่งการเดินทางไปนิเทศเป็นไปได้ยาก การใช้เทคโนโลยีจึงเป็นคำตอบที่เหมาะสมสำหรับการนิเทศในศตวรรษที่ 21

ศิริวรรณ แสงจันทร์ (2562, หน้า 84) ซึ่งให้เห็นว่า บทบาทของผู้บริหารไม่ได้จำกัดอยู่ที่การควบคุมหรือสั่งการ แต่รวมถึงการเป็นผู้นำด้านเทคโนโลยี (Technology Leadership) ที่สามารถแนะนำส่งเสริม และจัดหาเครื่องมือที่เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียน เพื่อให้เกิดการพัฒนาการเรียนการสอนอย่างมีคุณภาพ

ศุภกานต์ เรืองฤทธิ์ (2562, หน้า 103) ได้ชี้ให้เห็นว่า ผู้บริหารที่มีทักษะในการวิเคราะห์ข้อมูลจากเทคโนโลยี จะสามารถวางแผนการนิเทศที่สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนและความต้องการจำเพาะของครูแต่ละคนได้อย่างเหมาะสม

พัชรี คงศิริ (2563, หน้า 58) ระบุว่า ผู้บริหารที่มีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีจะสามารถนิเทศครูได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยสามารถใช้เครื่องมือดิจิทัล เช่น ระบบประชุมทางไกล การบันทึกข้อมูลออนไลน์ และแพลตฟอร์มการเรียนรู้ร่วม เพื่อช่วยให้ครูสามารถพัฒนาตนเองได้ตลอดเวลา ซึ่งสอดคล้องกับ

สมจิตต์ สุขประเสริฐ (2564, หน้า 45) ระบุว่า ผู้บริหารที่สามารถนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในการนิเทศ จะช่วยเพิ่มความยืดหยุ่นในการปฏิบัติงาน และลดข้อจำกัดด้านเวลาและสถานที่ ส่งผลให้การนิเทศเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและต่อเนื่องมากยิ่งขึ้น

ธัญญลักษณ์ กิตติวัฒน์ (2565, หน้า 87) กล่าวไว้ว่า ผู้บริหารที่สามารถสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เปิดรับนวัตกรรม จะช่วยให้ครูมีแรงจูงใจในการพัฒนาและกล้านำเทคโนโลยีมาใช้ในการเรียนการสอน รวมถึงการรับการนิเทศในรูปแบบใหม่ ๆ อย่างเต็มใจ

นอกจากนี้ เทคโนโลยียังช่วยเสริมบทบาทของผู้บริหารในการวางแผน ติดตาม และประเมินผล การจัดการเรียนรู้ได้อย่างเป็นระบบ เช่น การใช้ระบบฐานข้อมูลผู้เรียน โปรแกรมวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หรือแบบสอบถามออนไลน์ในการเก็บข้อมูลสะท้อนผลการสอนของครู ซึ่งช่วยให้การนิเทศมีความแม่นยำและตรงจุดมากยิ่งขึ้น อีกบทบาทหนึ่งที่สำคัญคือ การเป็น “ผู้อำนวยความสะดวกทางเทคโนโลยี” (Technology Facilitator) ที่คอยส่งเสริม สนับสนุน และจัดสรรทรัพยากรให้ครูสามารถเข้าถึงเทคโนโลยีเพื่อใช้ในการพัฒนาและนิเทศตนเอง เช่น สนับสนุนให้ครูอบรมออนไลน์ หรือใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลสำหรับการประเมินและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

กล่าวโดยสรุป บทบาทของผู้บริหารในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการนิเทศการศึกษานั้นมีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ผู้บริหารต้องมีความสามารถในการวางแผน การส่งเสริมการใช้เทคโนโลยี การสร้างวัฒนธรรมการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม และการติดตามผลการใช้งานเพื่อให้การนิเทศมีประสิทธิภาพสูงสุด การเป็นผู้นำทางเทคโนโลยีจะช่วยเสริมสร้างความสามารถในการปรับตัวและการพัฒนาอย่างยั่งยืนในสถานศึกษา

บทสรุป

การนิเทศการศึกษาในปัจจุบันมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา โดยเฉพาะการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีที่มีบทบาทเพิ่มประสิทธิภาพในการนิเทศ และการบริหารจัดการ การเรียนการสอนของครูและนักเรียน ในการทำงานของผู้บริหารสถานศึกษาที่ต้องรับผิดชอบในการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการนิเทศการศึกษา จะต้องเข้าใจและพิจารณาอย่างรอบคอบถึงความเหมาะสมของเทคโนโลยีที่นำมาใช้ รวมถึงการวางแผนกลยุทธ์และการสนับสนุนการใช้งานเทคโนโลยีให้กับครูและบุคลากรทางการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีบทบาทในการวางแผนและกำหนดกลยุทธ์การใช้เทคโนโลยีในการนิเทศ เช่น การเลือกใช้เครื่องมือที่เหมาะสม เช่น ระบบการจัดการการเรียนรู้ (LMS) หรือการใช้เทคโนโลยีในการประชุมและติดตามการสอนของครูอย่างมีประสิทธิภาพ การใช้เทคโนโลยีไม่เพียงแต่จะช่วยให้การนิเทศสามารถดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่ยังส่งเสริมการพัฒนาทักษะของครูและบุคลากรทางการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยไม่ต้องเสียเวลาในการติดตามผลแบบเดิม ๆ การใช้เทคโนโลยีในการนิเทศจะช่วยให้ผู้บริหารสามารถติดตามและประเมินผลการทำงานของครูได้ในทุก ๆ ด้าน ตั้งแต่การสอน การใช้ทรัพยากรการศึกษา ไปจนถึงการประเมินผล การเรียนรู้ของนักเรียน ตัวอย่างเช่น การใช้เครื่องมือการประชุมออนไลน์ เช่น Google Meet หรือ Zoom ซึ่งสามารถทำให้การนิเทศไม่ต้องจำกัดอยู่ในกรอบเวลาและสถานที่ที่เฉพาะเจาะจง การใช้ระบบ LMS ยังช่วยให้ผู้บริหารสามารถติดตามผลการสอนของครูได้ในรูปแบบดิจิทัล อีกทั้งยังสามารถเก็บข้อมูล และให้ข้อเสนอแนะแก่ครูได้ทันที ซึ่งจะช่วยในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในระยะยาว

นอกจากนี้ ผู้บริหารยังมีบทบาทในการสร้างวัฒนธรรมการใช้เทคโนโลยีภายในสถานศึกษา เพื่อให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาสามารถปรับตัวและใช้เทคโนโลยีในการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ การสร้างวัฒนธรรมนี้จะช่วยให้ทุกคนในสถานศึกษาสามารถเข้าถึงเทคโนโลยีได้อย่างเท่าเทียมกันและสามารถใช้เทคโนโลยีในกระบวนการเรียนการสอนได้อย่างราบรื่น ไม่ว่าจะเป็นการเรียนการสอนออนไลน์หรือการใช้สื่อการเรียนการสอนที่มีคุณภาพ การนิเทศแบบทางการ เช่น การสังเกตการสอนของครู การติดตามการใช้เทคโนโลยีในชั้นเรียน หรือการประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียน สามารถทำได้โดยใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย ซึ่งจะช่วยให้การติดตามและประเมินผลเป็นไปอย่างสะดวกและรวดเร็ว การนิเทศแบบนี้ช่วยให้ผู้บริหารสามารถให้คำแนะนำได้ในระยะเวลาอันสั้นและตรงจุด อีกทั้ง การนิเทศแบบไม่เป็นทางการหรือการสนทนาแบบปากต่อปากสามารถทำให้ผู้บริหารมีโอกาสที่จะเข้าใจปัญหาและแนวทางการพัฒนาได้จากครูและบุคลากรในสถานศึกษา นอกจากนี้ ยังสามารถสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้บริหารกับครู และเพิ่มความไว้วางใจระหว่างกัน ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการทำงานร่วมกันในองค์กรการศึกษา รูปแบบการนิเทศที่เน้นการใช้เทคโนโลยีเป็นอีกหนึ่งวิธีที่มีประสิทธิภาพในการสนับสนุนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในยุคดิจิทัล ตัวอย่างเช่น การใช้ระบบการเรียนการสอนออนไลน์ หรือการใช้แอปพลิเคชันต่าง ๆ ที่ช่วยให้ครูสามารถเข้าถึงแหล่งความรู้และการฝึกอบรมออนไลน์ได้ตลอดเวลา การใช้เทคโนโลยีในการนิเทศยังช่วยเพิ่มความสะดวกในการ

ติดตามผลการเรียนการสอน และช่วยให้ผู้บริหารสามารถประเมินผลการสอนและให้ข้อเสนอแนะแก่ครูได้ทันที การนิเทศในรูปแบบนี้สามารถนำไปสู่การพัฒนาอย่างต่อเนื่องของคุณภาพการเรียนการสอนในสถานศึกษา ทั้งในด้านการพัฒนาทักษะการสอนของครู การปรับปรุงการจัดการเรียนการสอน และการพัฒนาคุณภาพของนักเรียน การนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการนิเทศจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยให้สถานศึกษาสามารถตอบสนองต่อความท้าทายใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นในวงการการศึกษาและช่วยให้ผู้บริหารสามารถพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

จากการกล่าวมาทั้งหมด จะเห็นได้ว่าการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการนิเทศและการเลือกใช้รูปแบบการนิเทศที่หลากหลาย เป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาและยกระดับคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา โดยผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการกำหนดทิศทางและกลยุทธ์ในการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการนิเทศ เพื่อสร้างการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้เกิดผลสัมฤทธิ์ที่ยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- กัญญารัตน์ สุวรรณ. (2561). การบริหารจัดการโรงเรียนในยุคดิจิทัล. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2561). การนิเทศแบบร่วมมือ: แนวทางในการพัฒนาคุณภาพการสอน. เชียงใหม่: วิทยาลัยการศึกษา.
- จิตรลดา รัตนทัศนีย์. (2563). การนิเทศเชิงโค้ช: กลยุทธ์การพัฒนาครูในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทิพวรรณ เซวณิกิจ. (2564). พี่เลี้ยงทางการศึกษา: แนวทางการนิเทศเพื่อสร้างความมั่นใจในวิชาชีพครู. เชียงใหม่: วิทยาลัยครูแห่งหนึ่ง.
- ธนพล ศรีสมวงศ์. (2561). การสร้างเครือข่ายวิชาชีพผ่านเทคโนโลยีเพื่อพัฒนาครูยุคใหม่. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิชาการ.
- ธัญญลักษณ์ กิตติวัฒน์. (2565). ภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีกับการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครู. กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาครู.
- ธัญญา แสงศรีจันทร์. (2564). การนิเทศแบบใช้เทคโนโลยี: การปรับปรุงกระบวนการนิเทศในยุคดิจิทัล. กรุงเทพฯ: สยามการพิมพ์.
- นิภาพร อินทร์สุข. (2562). การประเมินผลการนิเทศโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในสถานศึกษา. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์, 21(2), 60–68.
- นฤมล พงศ์สุวรรณ. (2563). การนิเทศที่เน้นการพัฒนา: การพัฒนาครูในเชิงวิชาชีพ. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- พัชรี คงศิริ. (2563). บทบาทผู้บริหารสถานศึกษาในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการนิเทศภายใน. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พูนพิภพ เกษมทรัพย์. (2553). หลักการและแนวทางการนิเทศการศึกษา. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พรเทพ ภิรมย์วัฒน์. (2560). แนวคิดและทฤษฎีการนิเทศการศึกษา. นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ภิญโญ อ่อนน้อม. (2565). การนิเทศแบบออนไลน์เพื่อพัฒนาครูในยุคดิจิทัล. วารสารการบริหารและพัฒนาการศึกษา, 18(1), 85–93.
- วิชัย วงษ์ใหญ่. (2560). การนิเทศโดยเพื่อน: กระบวนการเรียนรู้จากการแลกเปลี่ยนประสบการณ์. กรุงเทพฯ: หจก. อมรการพิมพ์.
- ศิริวรรณ แสงจันทร์. (2562). ภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีกับการบริหารสถานศึกษาในยุค 4.0. นครราชสีมา: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.
- ศุภกานต์ เรืองฤทธิ์. (2562). การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีเพื่อการนิเทศภายในโรงเรียนขนาดกลาง. นครราชสีมา: สถาบันการศึกษาทางเลือกภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.

เอกสารอ้างอิง (ต่อ)

สุทธิเกียรติ ชัยสุวรรณ. (2564). บทบาทของเทคโนโลยีในการส่งเสริมการนิเทศภายในสถานศึกษา.

วารสารครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, 13(3), 70–76.

สมจิตต์ สุขประเสริฐ. (2564). การนิเทศในยุคดิจิทัล: บทบาทใหม่ของผู้บริหารสถานศึกษา. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.

สุวิทย์ มูลคำ. (2559). การนิเทศการศึกษาในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อนงค์นาฏ ชูช่วย. (2563). การประยุกต์ใช้ระบบฐานข้อมูลในการนิเทศการเรียนการสอนของผู้บริหารสถานศึกษา. วารสารบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา, 14(1), 98–104.

อัญชลี วัฒนพร. (2561). การนิเทศแบบกลุ่มเพื่อพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC). ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

อารีรัตน์ เทียนสุวรรณ. (2562). การนิเทศแบบคลินิก: การพัฒนาการสอนที่มีคุณภาพ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อุษา กลิ่นหอม. (2561). การนิเทศภายในสถานศึกษา: กระบวนการเพื่อคุณภาพการจัดการเรียนรู้. กรุงเทพฯ: จามจุรีโปรดักชั่น.

Glatthorn, A. A. (1997). *Differentiated Supervision*. Alexandria, VA: Association for Supervision and Curriculum Development (ASCD).